

Máriássy János

**EGY NÉHÁNY RENDBELI
LÓORVOSSÁGOK
ÉS MÁS ORVOSSÁGOK**

1614 — 1635 k.

Egi nehanj rendbeli lo oruossaghok iratatak 28 Februarii Anni 1614.

- 1 Az melj ember louath akar uennj, lasa az louath illien jelekel. Az melj kar-czu es hegies fuleo, legien aszu feje, kinuleo szemej, ereos teste, temerdekk eormu es feketek, ez fele iegj alath jo es szep termetu louak leznek.
Hogj ha penigh fejer keormej leznek, az fele loban megh czalatkozik ember, mert porhanio keormeo.
Az melj lonak penigh szeles homloka, es az szemej keozeoth egj kis czillagh uagion, affele lo jo szaju es uidam lezen, bar az keormej fele feier, fele feketelezenis, czak szeles ino, es reouid czukloio, zeles faru, temerdekk niaku, ez sza-ras labu.
- 2 Az melj lo nem ebetik. Teord megh az foghagjmath, borsot elegicz eozwe, es az lonak mind also es felseo fogait deorgeolt megh uele keczer uagj haromszor, mingiarth jo mogiaual ezik.
- 3 Ha az lonak heuereoje uagion. Az farka teouith mest megh gengen kereztul ugi, hogj az uere induljon megh, es az fule keozeopin, azonkepen el mulatia.
- 4 Mas. Uagj ember ganejath az zabolara kennj, es zajaban uetnj, megh futatnij benne. Azzalis el mulatia.
- 5 Melj lonak uiželetj megb al. Foghhagjmath, borsoth megh teornj, es egj keues eczeteth rea teoltenj, az vasarajath beleol megh mosnj, megh inditia.
- 6 [Melj lonak uiželetj megb al.] Bocza fahoz keotni, azis jo.
- 7 Vagj. Egi tetuth az vazaraiban be ereztenj.
- 8 Item mas. Mustar magh olajual es maga uereuel kend megh az mellien ualo ereketh.
- 9 Mas. Az azonembernek az fonarul egi szal szeorth az vazarajaba be tednj.
- 10 Mas. Hijus keoreomel meg keomeczelnj uasarajath.
- 11 Az melj lo fosik. Az olian lonak az orrais czepek, uagast megh az niak ereth, auagj egj darab eb czontath az niakara keotnj.
- 12 Az melj lo szeltul megh szabalik. Az homlakan es az fulej keozeot ualo ereth megh kel uagnj. Az fele louath azrol esmernj megh, hogj az siue ighen dobogh.
- 13 Az melj lo arpatul uagj rostul megh szabalik. Keres hamar egj darab beczi szapanth, faragt megh geombeoleon, es ugi az lonak az alfeleben dugnj. Afelc louath azon esmered megh, mind az negj labat el niujtia es ugi fekzik.
- 14 Az melj lo megh rokan. Foghhagjmath, ereos bor eczeteth es fa olaith, egheth borth, azal megh kennj, es hatara ulnj, megh izaztanj, ugi pokrocza be takarnj. Istaloban azis hazaos.
- 15 Az melj lo kebesz. Egi tikmonnak az szekith ued kj, es czak az fejered had

- benne, ereos eczeteth es fa olaith egiue habarnj, es az orra likaban teoltenj, az louath be fednj, es ugi hordoznj, megh inditia az keheth.
- 16 *Mas.* Az czeresnie fan termeth gombath azalja megh ember, foghhagjma szarath es tiuk ganejath, bab szalmath megh teornj, es az louath be fednj. Czak az ket szemeth kin hadnj, ugi kel fustulnj, el mulatia.
- 17 *Az melj lonak bojak uagion az laban.* Az rizkasath ereos eczetben megh kel feoznj, es azt mennel meleghben el turhetj, ugi kel rea keotnj, el fakaztia az hojaghoth.
- 18 *Mas.* Punkeost es Szent Georgj keozeoth az minemu bogarath Jsten tehenek hinak, harmat auagi negieth *(napigh)* ejj iueghben be czinalnj, es faolajt rea teolteni, felul be czinalnj, ugi ejj keniernj testaban keozepire be czinalnj, es migh megh nem sul az kemenczeben az tezta kenier, adigh ki ne uegie. Az utan czak az hojaghoth kennj uele, es megh fakaztia az olaj.
- 19 *Lonak keormet neuelnj.* Teord megh az grispanth keth funtal, es ejj funt sargha viazth oluazt megh terpentinaual, es mas fel funth iros vajath, ezeket ejj fazekban egiue tuznel ereztenj, ereosen egiben keuerni, az utan ki uennj es meg higanj. Melj lonak nem neo az keorme, igen io probalt oruosagh, czak az keormeth keniek uele, keormeth neuel. Probatum.
- 20 *Az melj louat megh igeznek.* Vegj tizta vizeth az markodban, es az fulé keozeoth az homlokara teolcz ala haromszor, de minden teoltes utan mongiatth ezt: Atianak, az eo Szent neueben, hogj teneketh gonoz ember szemej ne arczanak: Es az Fiunak Szent neueben, hogj teneketh gonoz ember szemej ne arthasanak. Es az Szent Lelek Jstennék neueben, hogj teneketh ghonoz ember szemej ne arthasanak. Ezek utan mongj harom Miatiankoth, az louath fed be iol pokroczaikal, hogj ugian megh izagion, az utan hordozt megh, *(hogi ugian megh izagion)* el mulatia.
- 21 *Az melj lo meg uti az jnath.* Keres lepes mezeth, kend len czepure, keost az lo inara, harmat napigh az keotes alion rajta. Ha penigh sok ideju uolna, anj ideigh tarcza harmad napig rajta.
- 22 *Ezis haznos oruosagh.* *(...)* Teolcz megh teolcz megh [!] az labath az u magha ganejaual, mezel egiue elegituen. Mejh nem szoruł az keorme.
- 23 *Mas probaltab.* Mihent ezedbe uezeth, hogj megh uteotte az inath, az elseo labath uegiek fel, az uteoth inath kezedel niomoghatfan ezeked az igiketh haromszer mond el az louat nap keletre alatfan: Ur Jstennék mondóm tiz parancsolatiaual, Bodogh Azonnak het szenth ighe mondasaual, nagj dologh uott az, hogj Azoniunk szuz Maria Christus Vrunkoth szuzen szulte, de ez nagiob czuda, hogj az en kek louam az utolso labaual az elseot megh utete.*
- 24 *Mas.* Mihanth megh uti az inath, az kender maghod teord megh, keos rea az jnara. Aljon harmad napigh rajta.
- 25 *Mas.* Az *(mcleg)* tizta rost feozi megh uizben, keozi rea melegen. Haznal.
- 26 *Az melj loban uad bus uagion.* Annak az sebeth most megh olj borral, ki az czaprul ala folj, es ucs grispanth bele es tumsoth, mosat azal az sebet, es hincz megh az megh mosoth sebeth egeteth lenczeuel, de azt megh kel teornj es szitalnj.
- 27 *Az melj lonak czipöien vagj terden seb esik es az jz viz akarna bele esznj.* Keres hagjmath es eb czontoth es azt szarazt megh, az utan teord megh, hincz azal.
- 28 *Az melj louat feregh banth.* Jo ereos borth es safrant, teoretotet, es giomberth, borssoth, egj aranth meg melegitenj az borban, es ugi az lonak az torkaban teoltenj, ha valamj undoghsaghoth megh eottis az lo, azal el mulatia,

- 29 Az melj lo megh uti az inath – parast oruosagb. Ved tiztesegh monduan az sertes marhanak ganejath, es iros uajath, es azt ueres hagjmaual keuericz jol eozue, mennel melegben el turhetj, ugj keost rea, harmad napig aljon rajta.
- 30 Mas. Az melj bomboczkaja az czuklo aranth vagion, azt hasast megh kerez-tul, hogi uere menien, egj kis faczkaual deorgelie megh, az utan rancz uereos hagjmath vajban, es mennel melegben, ugj keosek rea.
- 31 Lo ina uteseo bisoniosb. Az labath egiketh feol emelnj, es az meliken uteotte az jnath megh, arra kel oluasnj ekkeppen: Nemes Azoniunk szuz Maria, nem czudalom, hogi szulteth az te egietlen egj aldothi fiadath, de te lo, miczoda szeoru legien, megh neueznj, czudalom, hogi az te utolso labadnak keormeuel az te elseo labadnak inath megh uteoteth. Haromzor kel rea oluasnj, es az inath ala deorgelnj, egj mi atiankoth es aue Mariath rea mondanj, es az utan ket feleol az inath labadal jol ala deorghelnj, de az louath az napkeletre alasak, ugj kel rea oluasnj.
- 32 Az melj lonak az laba megh dagbad. Vegj egj icze borth, egj mezel eczeteth, egj fel dionj galiczkeoueth, megh anj timsOTH. Ezeketh cguive kel feoznj es meleghen aual mosnj; megh lankath.
- 33 Az melj lo keoreom baz feleth megh niomja az labath. TimsOTH es galicz keoueth teord eozue, azal hintenj jo.
- 34 Mas. Az ember ganejath fara fel uennj es rea tapaztanj.
- 35 Mas. Az tikmonj fejereth mezel eozue habarnj es lenczepure kennj, ugj rea keotnj, igen haznos.
- 36 Kebes lorul. Az kender magod uegied es az borsoth, megh kel eorlenj, mind-egj icze uolna ketteo, es az kender magoth kel egjbe keuernj, azt kel ketczer egj nap enie adnj.
- 37 Mas. Az pipis madarath mind talastul sarastanj, megh teornj, abraghban adnj megh ennj.
- 38 Haliogrul ualo oruosagb. Jstene leue + minden theon + minden jo leue + teis jo legj + oztan mongj harom Miatankoth.
- 39 Az melj lonak betegh feje uagion, ugj hogj ualamiben utkeozeoth uolna. Viegied az retketh es az eb kaport, azald megh es az utan teord megh ereosen, es uest borban, teolcz az lonak torkaban.
- 40 Zabalt lorol. Ezt mongiath megh keruluen haromszor az louath: Nem czuda, hogi Azoniunk szuz Maria az jaszolban szuzen szulte az eo szent fiat, de czuda, hogi te, fako lo, etedben az uagj itodban megh szabaltal. Oluas harom Mi Atiankot es harom Aue Mariath.
- 41 Mas probalt ezenril. Ha megh esmered, hogi az lo megh szabalt, mingiart kerest az fekete nadalj fuuet, es az giukereth ast ki, ereosen megh teort masbaran, es mennel ereoseb bort talals rea teoltenj es megh melegitenj, ugj az torkaban, mind az teoreoth giukerel be teoltenj, mingiarth uagiak megh rajta szü ereth es czomb ereth, takariak pokrocza jol be, es hordozak, ketsegheknuk el mulatia.
- 42 Az melj lonak az talpa megh teorik. Vegj mezeth, tikmonial eozue habarnj, azt kel az talpara keotnj es el mulatia.
- 43 Az melj louon seb esik. Az korpat egest megh es teor jol megh, hincz az sebre, annak utana uegj galicz keoueth es eczeteth, anj uizeth, mind az eczeteth, cguith föznj, es azal kel mosnj, megh giogiul.
- 44 Az melj lonak az laba megh tetfesul. Vegieth uizeth az keoreos fanak, es azal kenieth, de igi, hogi mennel azub az keoreos fa, aprora vaghdalnj, cs egj ujj mazos fazekath feoldbe kel be asnj, arra egj fedoet, az hegiuel fazeghban ala

- forditanj, es liukath rea czjnalnj, az azu keores fath apron rea ragnj, es lassu tuzel azt eghetnj, hogj izagion, ugi megien ala az feodeore, es az fazeghban ala az zirja.
- 45 *Mikor az lonak beka war indul az laban.* Vegj grispanth es teord aprora, es az tikmonnak az szekith habard megh jol, es keost rea.
- 46 *Az melj lonak megh tettwesul az laba.* Vegj cleuen kenieseoth, öld megh eczetben, es ued az tikmonnak fejeret, habar eozue, es azal keose, azis jo.
- 47 *Holt tetemrul.* Egi darab granath postoban mind egj kis szakczoth az menjre az holt tetem uagion, az holt embernek az szara czontiath teoric megh, es faolajban forasa megh, mennel heueben elturhetj, ugi kel rea keotnj harom szor.
- 48 *Mas.* Ha nem keresfe teortenet szerint lo szar czontiara akacz, ued fel, deorgelt megh kemenien uele az hot tetemeth haromzor, es uizonth azon heljte oda teth, es ualamint uolt, ugi tet uiza, es hat oth, es elues az holt temen [!], az louadrul.
- 49 *Ha az lonak uad bus uagion az sebeben, es budeos uolna.* Teord megh az grispanth, es feozd megh az apro czalanth, az uagi penigh az celidoniath, es annak az uizeuel mosnj kel, es az grispanth rea hintenj, az vadhuszt, melj megh rothatod es budeos, megh zagatia, es megh giogiul.
- 50 *Az melj lonak teouis auagj fa akat az lababan es megb dagadna.* Ast ki az feoldi boczanak az giokereth, es feozd jol megh ugi, hogj megh romoljon az giuker, annak az uizeuel kel az dagadoth labat mosnj es az giukeret rea keotnj, az teowisetsi ki uonsza, es az megh giult undogsaghoth ki szija.
- 51 *Az melj lonak az laba jarastol megb daghath.* Vegj bor eczeteth, korpat uez bele, forald megh, es szep tizta kalanal rakt egj ruhara, keost rea mind el turhetj, megh engeheteli.
- 52 *Az melj lo czukloiban ki meniti az labath.* Ereos eczetbe feozd megh az koloth, es mennel hamarab melegen rea keotnj, bizonios oruosagh.
- 53 *Ha sebes louat akars giogitani.* Zarazt megh az celidoniath, es teord porra, az utan az czuka hejath egest megh, ezeketh egjuue czinalnj, es galicz kecoueth megh teornj, eczetet rea teoltenj, azal mosnj es megh neuezeth porral hintenj, megh giogiul.
- 54 *Hogj az lo soha meg ne szabaliek.* Az melj louath elseoben patkoljak, mind az negj labarul valo ki faragasban, aprora uagdaltast megh aprora [!], es ad meghennj szabban.
- 55 *Mas bizonios.* Hogj ha ember itatia az louath, haromszor ereszzen uizet az szajabol, kj, es az legh elseo ki erezteskor mongiath; Atianak, az masik crezeskor fiunak, az harmadigh uiz ki ereztes utan, es Szent Lelek Jstennek neuenben auagi czak reouideden: Vr Jsten nagiob az the hatalmad az uiznel, ezt haromszor mondjanj.
- 56 *Az melj lonak impok indul az laban.* Jgen jo ereos borth uegj, mint egj harom mezelnith, egj uy mazos fazegban teolczeth, es ues mind egj jo kora almanj o hajath bele, ted az tuzheoz, ugi hogj fel forjon: czinalj keth mogioro fabul palczath, mint egj labaro fa uolna, ugi, hogj negj fele hasitanj, az hasitas keoziben czinalj egj darab kü soht keoziben, ugi hogj az so ki ne hujlon, de az darabja az fath megh halagia, tegied az forro borban, hogj meleghegiek, ued ki hirtelen, es az heu soual deorgeolth az jmpokoth, az hol indul az lo laban, de kettoois legien affele ku so faban, migh egik meleghedigh, adigh az masikal deorgelick. Ezt kedigh egjnehanzor kel czelekednj mind adigh, hogj az minemu czonth szabasu dagadas el mulik, es semmie lezen, es megh giogiul.

- 57 *Lo, ki megh szabalik.* Vegj 4 penz ara uajath, teorj ket feo fogh hajmath, feozi megh egj icze eczetben, huueosen teolcz az lo torkoban, es uagas sugj es torok eret raita, megh giogiul.
- 58 *Mas.* Mikor itatn akarod, mongiad haromszor: soha nem uott boldogh ora, mind az, meljben Vrunk születet.
- 59 *Lonak ha az feie faj.* Jgen keonjuez az szeme, mezeth, szek fueth feozi eczetben, es most megh az fejeth, az szekfuet keost az szemcre harmad napik.
- 60 *Beka var, ha lo laban indul.* Vegj grisspan, teorth megh es 4 tikmonnak az szeketh habart ejibe, keost rea keczer.
- 61 *Lo ba gilitas.* Vegj holt lonak az tetemeth, keozi niakara, az gilitza mind megh hal.
- 62 *Hata fel kelesrul haznal.* Az suteo lapatoth melegicz jol megh, uoniczt megh uele az hatat, tet rea az niergeth, indulhacz.
- 63 *Haliok ellen.* Vegj keth teniernj kek (akar karazia, akar mas legien) postoth, az ki megh mübe nem uolth, tegj egj ugi fazekba az tuzheoz, legien porra, mindenap itatas eleoth, delbe es estfe hincz be. Probatum.
- 64 *Az meli lonak egere uagion.* Az kelcuenth szoriczt ejibe, es egj teoreokel nist meg, es az rutsaghoth uajth ki. Meg giogiul.
- 65 *Ha az lonak az torka megh daghad.* Vgi, hogj az abrakoth nem nielhetj, harm tikmoniath habarth megh eczettel, es uegj egj fath, mind egj ujoth, tekerth megh ruhaual, az utan docz le az louath, es az tikmonios eczeteth teolcz az torkaba, es deo[r]geoljeth uele, megh giogiul.
- 66 *Ha az lonak feregh uan az gionraba.* Vegj ereos eczeteth es tikmoniath, uas porth, borsoth, ezekel jol megh teord, es az eczetbe jol megh forrald, had jol megh hulinj es teolcz az torkaba.
- 67 *Vagj.* Uegj egher farkot, meteld aprora, feozi megh ereos eczetben es teolcz az torkaba.
- 68 *Ha az börj keozeot feregh uagion uagj az busaban.* Vegj az holt lonak az czontiath, teth porra, tegj hozza szeold georeogheoth auagj grispanth, az utan sust megh az lonak az burith, meljben az feregh feksik, es az eghesre hincz affele porth giakorta.
- 69 *Ha az lo istaloban megh szabalik.* Azon esmereth megh, hogj az orra el czepegh, annak ued uereth az orra porczogja.
- 70 *Ha az lo akarmikepen megh szabalik, mindenfele szablas ellen.* Az fuleth hajcz ala az szeme fele, az houa az fulenek az uege er egj uynj hijan, odalt az szemehez keth unnj tajan az pofaja felcal, oth uan egj kerezt formara szabasu er, azt az eret minth keth feleol egj kes hegigel ust atal, az keth elseo labaith cozfe [?] megh enghezuen, az fejeth egj giepleoczkeuel uond ala az labahoz, hogj az orra czak nem az feodeth erje, az uerth mind ki menien, egj czcop se maragion abba az keth erbe, ha sinten el bagiadnais, es el dulne, megh fel uerth, az ereth faczkaual nitogasath, <..> megh szepen, az uer beleolek ki nem tiztul, az utan keost fel az orrath, egj kis ruhaczkaba az szajaba ember ganejt, hath ragja egj oraigh. Ez probalt oruosagh, ha eztendej zabalas lezis az louon, de arra az udeore ugi mind eztendeore az lo sinten olj ep lez, mind annak eleote, az louath penigh jol tartfan jarhatnj, semmith sem art, seot haznal.
- 71 *Item mas, probalt az is.* Mihant ezedbe uezeth, hogj megh szabalt, uegj 4 penzara uajath, teorj keth fu fogh hajmath, feozi megh egj icze eczetben, huuesen teolcz az lo torkaban, borsoth teoreoteth is tegj bele, es uaghaz szugj, torok es czomb eret rajta, Adigh keziczenek z tikmonak az fejerit, egj fel me-

zel egheteth borth, egj uegnj fa olajt, egj jo marok teoreoth soht, mind eze-keth egj serpenieobe euzfe keuernj, lapoczkajat ualamenjre er vasal mind ket feleol uaghadtast megh, az utan aual az eozfe czinalt ezkeozekel kemenien keneiek lapoczkajath, zugieth, czombiat es labajthis. Keth sin uasath heuiczek megh, azt tarczak keozel az testehez, hogj be zaragion, az utan uitest az uizbe, az ki feleol erje az sugiuth, aljon benne fel oraigh, masnapis kenest megh, de az uizbe ne uigiek, hordozak.

- 72 *Ha az lo labarul eer jar ki.* Vegj eb szarth, es nist megh egj kiczine az lo labat, es az eb szarth teod heuen rea, kosd be.
- 73 *Ha az lo igen burub.* Vegj uagi hat tikmonnak az fejereth es temienth, teorth mind eozfe, teolcz al [1] lo torkaba, hogj be hasson, oztan az niakara keoz egj forintoth, megh gjogiu.
- 74 *Ha az lo igen kebes.* Vegj fel fonth fa olajth, forrald megh serpenieben, oztan hat huljon megh, teolcz az lo fulebc, megh gjogiu.
- 75 *Ha az lonak nirjat megh farajjak anira, hogj az laba megh dagadna.* Vegj len maghot, feozi megh tizta uizbe, keozd az lo labara, harom ejel aljon rajta.
- 76 *Ha az lonak keleuenie uagion.* Egesd megh az keleuent kereztul tuzes uassal, az tuzes uasat tarcz kenkeohez, czepeghest be kenkeouel, oztan keozd be pirototh kenieruel.
- 77 *Ha az lo laba sok jarastol meg dagad, es santal.* Vond le az patkoth labarol, az talpat uagd megh, marczi len czeput az uizbe, ted az sebbe, ki uonza minden mergheth.
- 78 *Ha az lo nem uizelhetik.* Vegj mustar magh olajt es eb uereth, kend megh az lo melljen ualo ereketh.
- 79 *Item.* Teorj keth fu foghhagjmath, borban habard el, annak az leueuel beleol most megh az lo uazarajat, megh indul az uizeletj.
- 80 *Ha gilitzas az lo.* Ved holt lonak az czontiath auagj tetemet, keozt az lo niakara az gilitza mind megh hal.
- 81 *Ha az lonak sebet avagy ualami teoreseth akarod giogitanj,* uegj czuka hejat es uizi czigat, egesd megh uy faseghban; ted porra, aual hincz be az lonak sebet.
- 82 *Mibant az lonak baliok ju az semere.* Mingiarth egj tikmonnak az fejereth ued kj, es az szekit benne had, tegj megh anj sot hoza, ted az tuzre, eghezd megh es ollian lezen mind az tuz. Abbul hamuat czinalj, aual hinczet az zemeth.
- 83 *Ha az lonak az basa megh dagbad.* Vegj harsfat, egezd megh, az seneth teorue keuerd fa alajba, teolcz torkaba.
- 84 *Az melj lonak beka var indul az laban.* Vegj grisplant, törd megh jol, es uegj tikmonnak az szekith, habard egjbe, keozd rea keczer.
- 85 *Az melj lo nem bizbatik.* Segj egj fel marok Jsten fajath, moszarban teord megh mindenestul, teolcz egj mezelj eczeteth rea, es szurd megh, es hogj megh szal, teolcz az lonak az torkaba, tizeneoteod napra megh hizik, benne ualo fergetis megh oelj.
- 86 *Az melj lo kehögb.* Vegj egj darab o szalómnath, es keth tikmoniath, niersen uagdalth eozfe aprora, teolcz ani borth rea, kiuel megh higuljon az megh mondot szerszam, teolcz meleghen az torkaba.
- 87 *Az melj lonak torok gik uagion.* Az melj lonak torok gik kezt lenni, mingiarth igaz beka kuuvel kerekicz megh haromszor, el mulatia.
- 88 *Az melj lo megh utj az imat.* Az farka teoujbul szakazt ki harom szal szeort,

azon harom szal szeorth haromszor uont atal az szajan, az utan tekert megh az uteoth inath uele.

89 *Item. Probatum.* Ast ki az fejer maluanak az giukereth, az felseo heiath ued le es metelt aprora, erosen feozd megh tejfelbe, keost az lo labara. Ha minden nap ujitoth, sem art, harmat uagj negiet napik.

90 *Item probatum.* Ha utor uagj, es az lo megh uti az inath, ahon megh szalaz, masoth uagj harmat nap mulua lezis, uegi egj nehanj penz ara grisplant, teord megh aprora, es czinalt eozfe iros uajal es egj darab hajal. Ha sotalan lez az haj annal job, aual keniet az lo inat terditul fogva czukloik de minek eleote legh elseobe megh akarnat kenni, fek száraual tekerth megh kementh az inath uagj egj fertal oraign, az utan minden nap kenith aual az ircl, afeleol mentest mehecz, megh giogiol.

91 *Ha az lonak vizeleti megh al.* Irt az negj keormere az negj folio uiznck neu-keth, tudnj ilik: Fizon, Chrison, Tygris, Euphrates.

92 *Ha fekeles louath uagation.* Semmiuel se oruosolt, hanem ezeket az igiket oluas rea: Mikor Vrunk Jezus Christus suletek; am el mene az eo szereteo szenth szolghajahoz, Kerezteleo szent Janoshoz, hogj megh kereztelkednek az Jordanak uizebe. Mikor Vrunk Jezus Christusnak nem arthatanak es az eo szent korozmanjanak az Jordanak uizeuel az eo szent korozmania helen marada. Igj ennek az fekete lonak ez az fekelj, het fele fekelj, hetfen het fele rut, undok rut fekelj, igaz ugian ne arthason, ne uethesen, megh ne marathason se testeben, se czontiaban, se beoriben, semmi nemu izeben, tetemeben, mind Vrunk Jezus Christusnak nem arthatanak, az eo szent korozmanianak, az Jordanak uizeuel az eo szent korozmaniana helen marada. Amen. Ezeketh haromzor oluas rea az lora, es mindenigh utan egj Mi Atankot. Probalt.

93 *Item mas probaltab.* Oluas rea ezeketh haromzor, es mindenigh utan egj Mi Atankoth: Vl uala szekibe az hamis biro, ki az igazat hamisra fordítia uala, mikepen Vrunk Christus Jezus eleoth megh nem marathata az hamis biro, ugi ennek az fekete lonak ez az undok rut fekelj megh ne marathason, se buri-ben, se tetemeben, se czontiaban, se ezeiben, se semmi nemu tagjaj keozeoth, mikepen Vrunk Jeszuz Christus szekj eleoth megh nem marathath az hamis biro.

94 *Az melj loath uagj barmoth megh uerbetik uagj uerit boczatik es megh nem alathatiak.* Mond ezeket haromszor rea: Az zinaj hegynck tetejen egj kü az-tal, az ku aztal meghet egj kü azonj ember, az ku azonj embernek ku karjan egj ku giermek, az kü azonj ember(nek az ku karjan) az ku giermeknek ki uetette az eo kü mellieith, ualamind abul az ku meljbul se nem czeordul, se nem czepen, sinten ugi se ne czeorduljeon, se ne czepenien az en kek louam-nak az uere. Dicitur probatum.

95 *Ha az lonak uagj marbanak sebebe feregh esigh.* Mentul keozeleb az sebeheoz zakaz szeorth, azt az szeorth czinalt agiak keoze giuruan, ragazat azt az agiagoth az suteo kemenczenek az szajara, az merre az langh ki jun, es magatul mind ki hullanak az fergek. Nem arth, ha az sebeth be borsoloth. Probatum.

96 *Lo kech ellen ualo bizonjos oruosagh,* az kj az louat megh nem colj, es az kehetjs kj hanjatja uele. Uegj ket tikmonjath, mjnd az keteot ljukazt megh az ejk uegjn, razt kj mjndenestul beleole az benne ualojath, azutan teocz megh azon ljukaczkan ejk tikmonjat feljk fa olajal, masikatis feljk ereos eczetel, keosek fel az lo orrat, azutan az ket orra ljukaban tet az ket tikmonjat az ljukaczkal ala forditan, hogj az orraba foljon, es teord belc az orra likaban, hogj mjnd oda be foljon, az utan hordoztazt, kj hanatja uele.

- 97 *Hogj az njuegh lobul uagj marhabul kj buljanak.* Oluas rea haromzor ez ighe-keth. Mjkoron Vrunk (Jezus) Christus ez feoldeon jar uala, tanala eleo Szent Jobbot, (...) kerde Szent Jobot, Niues uagj te, az vagjok Vram, teghnap harom uot, ma (...) egj se maragjon. Atjanak, fiunak es Szenth Lelek Jstennek neueben. Amen.
- Mjkoron Vrunk Christus ez feoldeon jar uala, tanala eleo Szent Jobot, kerde Szent Job, njues uagj te, az uagjok Vram, teghnap (...) ketteo uoth, ma egj se maragjon, Atjanak, fjunak, es Szenth Lelek Jstennek neueben. Amen.
- Mjkoron Vrunk Christus ez feoldeon jar uala, tanala eleo Szent Jobot, kerde Szent Job, njues uagj te, az uagjok Vram, teghnap egj uot, ma egj se maragjon. Atjanak, fiunak, es Szenth Lelek Jstennek neueben Amen. Ezeket oluas rea, kj hulanak az sebebul az njuek.
- 98 *Hogj az roz feregh kj buljon az lobul.* Az vereos gjureo fanak az juueset uagdaljak fejzeuel aprora. Egj hetjk etcsek abrak keozeot az loual, cl (czapja) czapja az hasat, es ki tiztitja, de egj hetnel touab ne etesek aual az oruosagal. Probatum,
- 99 *Ha azt akaroth, hogj az lonak portul es sartul az labajt czukljoban sur es por kj ne uezese, es megh ne varazek.* Czinaltas par lugot, ues tyuk ganejt bele, feozd eozue, ha megh hul, estue werd be az louajdnak az labakot uele, es regh-ghel mosasth kj, mjnden honapban ezt czelekegjek.
- 100 *Impok ellen.* Vegi fuzfa leuelet, ujzben feozek meg ereosen, az leueleben mosak meg az labat, az leueleuel keosek rea melegen, aljon harmad napjk rajta, haromzer keosegh aual, kjlenczet napra megh gjogjul.
- 101 *Az melj lonak az vizeletj megh al.* Az veres hagimat mest kette, az belseo zckeczkejet, uagj az czrajath, tugtat az ljukaczkajaban, az honnat ujzeljk, es megh jndul. Djcjtur probatum.
- 102 *Hogy az njuek lonak uagj akar melj fele marhanak sebebul kj buljanak.* Oluas rea ez jgheket haromzor, es harom Miatjankot: Ul uala ket hamjs bjro, jtjlt jgazat, az jgazat hamjsnak, az hamjsat jgaznak, mjkepen az hamjs bjrak, az eleo Istennek zinje elejben nem mehetnek, es Szenth orzaghaban, azon kepen ebben az marhaban (zeorjn kel neueznj) az feregh megh ne maradhason. Pazabj Georgj djak oruosaga, ut djcjt, tule igen probalt, nemjs kel egjebel semmjuel oruaslanj, hanem az igiket ehomra mjnden nap rea mondjanj.
- 103 *Hogj az farkasok ualakj marhajat megh ne zagasak.* Mond ezeket az jgeket haromzor es harom Mjatjankoth. En teneket paranczolok (...) Szent Peter apostol, Jstennek Szent jgejeuel, Bodogh Aszszonak Szent jgejeuel, keoseth njakon az Szent Balas agarajt, kapczolt eozue az eo keormejth, koczol eozue (...) fene uadaknak zajajth, hogj ezeknek az en marhajmnak ne arthasanak, es bekeseghel meleole el menjenek, mondum az eleo Jstennek Szent paranczolatjanak, Bodogh Aszszonak Szenth jghejeuel, Szent haromsagh Jstennek hatalmaual, Amen. Ezjs Georgj djak oruosaga, djcjt, hogj probalt, ha ualakjnek marhaja bar ugi el teuelegjek, hogj ne tugja, hun budosek, czak azokat az jgheketh haromzor mongja el mjndennap ehomra, es neuen neueze mjczoa fele marha, nem bantja az farkas.
- 104 *Jtem.* Djcjt, hogj Tarpaj Georgj neuu katona, kj Puskas Janos hadaban jart, olj bjzonjost tud, hogj soha az marhat farkas nem bantja, czak eczer oluason eztendeoben az marhara. Vegere kel tule mennj.
- 105 *Jtem.* Barj Kouacz Balazne monta oruosaga, ha az marhaja ualakjnek mezeoben tanal maradnij, akar mj fele marhaja legjen, hogj az uadak ne ban-

czak, azokat az jgheket kel haromzor reajok el mondajn, de az marhat zeorjn kel megh neueznj, ut sequjatur.

Ul uala (...) Sjnjegheket tetejen Abraham, Jzak, keotnek uala fejer fatjolt, hjm farkasnak, neosten farkasnak, az en marhamra (zeorjn kel neueznj az marhath) az eo zajath fel ne tathasa, az eo zemeth megh ne njthasa, az eo negi labat megh ne mozdjthasa, mondrom Jstennek paranczolatjaual, bodogh Aszszonnak het Szent jgejeuel.

- 106 *Item.* Hogj az njuek akarmj fele marhabul kj huljon, oluas czecket az jgeket: Szent Janos turjaban kjlencz njw feregh esek, az kjlencz len njocza, az njocz len hete, az het len hata, az hat len eotte, az eoth len negje, az negi len harma, az harma len kettcoe, az ketteo len egje. En teneket paranczolok njw feregh Jstennek Szenth jgjeuel, az mjkepen Szent Janos turjaban megh nem marathata njw feregh, azon zerjnth ezen zeoru marhaban (neueznj kel az marhat) megh ne marathas njw feregh. Ezeket haromzor kel rea oluasnj, kj hul, bar nejs lasat az marhath, bar mas faluban legjen az marhajs, czak neucze az marhat zeorjn, kj hul beleole. Terebesj Teoreok Ferencz probalt oruosagha es bjzonjos.
- 107 *Sj quis equus urjnare non poterit.* Recipe oleum oljuae, et unge manus cum eo et intrade in anum manus, seu cullum equi, et considerare dum peruenieris kerezet teten (vulgo vocatum) et ibi habet equus uesticam, et cum uno digito qui est in medio attinge trudendo, et statim potest vrnare, et est probatum.*
- 108 *Retet jrianj.* Ozuaj ember tanjtoth. Majusnak es junjusnak az fotan djcjt az kj retet uagi zanto feodet akar jrtja, az gjukereket megh serteghetj, nem ujul, hanem gjukerestul kj uez.*
- 109 *Item mijkor kel otanj.* Djcjt, hogj uysagh eleot harmath uagi negjet napal kel otanj, haran (!) terem, es az fajais zepen neo.
- 110 *Ha azt akarod, hogj buzat uezoges ne legjen.* Az mijkor uetnj akarot az buzat, az eleoth az zakokat, kjkben az magh buzat kj akarod hordatnj, zapultast megh, es aban horgjak kj az buzat, adjgh megh be nem uetecz, egjebet bele ne teoczenek, es nem lezen uezoghecos. Zorolianj Kouacz Istuan bjzonjosnak mongja.*
- 111 *Hogj buzat konkoljos ne legjen.* Husfet napjan, mjnekeleote az nap fel kel, kugj kj uagi magat menj kj az mezeore, es mjndenjik hod buzabul az hun konkolj tanaltatjk, zakazanak harom zal konkolt gjukerestul, azt nap keote eleoth ujgiek uekheoz, es ujgiek hazadhoz. Az kj sodort husfet napjan zoktak feoznj, aztis mosak megh, es tegjek fazekban, ujzet teotfen rea, zokas zerjnt aljon kezen, azt az konkolt, az kj az mezeorul hozacz, tetest az fazek ala ugi, hogj azon helem mozdjitas nekul feojo megh az sodor, ugi rakj tuzet keorulete, az buzajt keozul kj uez az konkolj. Balaj Vram oruosaga.
- 112 *Eleuen gjumbert mijnd kel czinalnj.* Az zeoleo uezeoth eghest megh, czinalj lugot az hamuabul, az gjumbert ereosen foralt megh benne, oztan most kj beleole, az utan uest mezes ujzben, hat aljon abbanjs egj nap, az utan feozd megh tjzta ujzben, abul kj zeduen, az Jkatuljaban (!) uagi fazekban rendel kel raknj, nad mezel elegj, oztan az feed mezet rea kel teotnenj.
- 113 *Fahj vjzet mjkepen kel egbetnj.* Vegj egj font fahjat, es azt aprora teordelt, es tegj on kanaban, uagi on palazkokban, es teocz hat jcze bort rea, mentul croseb es udeoseb bort kaphacz. Az kananak uagi palasknak jol be czinált es teztaual be kent az zajath, az ereje kj ne mehesen, hat azek ugi kjlencz egez nap. Azutan uegj megh tjzenhat jcze bort, joo ereoset, es azt oztan az azot fahjios boral teocz egiben, a fele kjzdet eghetet bor egheteo fazekban az tuz-

nel mjnd adjgh kel keuernj egj kjs lapoczkaual, ualamedjgh fornj nem kezd. Ha fornj kezd, jgen zepen czjnaljak be az fedelel, es ruhaczkaual tekerjek be, teztuala kenjek be, hogj az paraja kj ne menjen. Megh tjzta megjen mjnd az vjz, azt kuleom uegjek egj ueegh edenben, uagj mazos czuporban, es ha fejer, aztjs kuleom^(ben) uegjek. Az utolja jsmegh tizta lezen, azt az utoljat masoczor kel megh lajtralnj, hogj ha azt az ereoset es tjztat nem zeretnek jnja ereosege mjat, aual az fejerel cozue egjuelczekek, es ugi igjak, hogj ha nem uona edes, egj font nad mezet uagj fel fontot kel bele tednj megh teorue, es az uereoefnre kj tednj. Vyfalusz Gergelne Aszony ugi eghetetj.

114 *Sepes Varaban penjgh ugi czjnaljak az fabj ujzet.* Szent Georgj nap tajban coreok on kannakban uagj on palazkokban fu bort teotfen, aban pro quantitate uijnj aprora teordeljek az fahjath, azoknak zajokat agjaghali uagj roz ljjzlet creosen be kel czjnalnj, hogj az zeozj kj ne menjen, mjnd egj terdjk az feedben asak be, be temuen ereosen, ket hetjk ot tarczak, az utan uegjek kj, keczer eghesek ugi megh, mjnd az eghet bort.

115 *Feod ujzed feoznj.* Uegj egj zereczcn djot, gjumbert, harom joo coreogh gjukeret, metelt aprora mjnd az gjumbert, mjnd az zereczcn djot. *(Ujragot)* Egj tjkmoniat ust fejer ljjzben, keozjben hjntfcn az gjumbert es zereczcn djo ujragot, eozfe gjuruan zakaz beleole kjlencz egjenleo pogaczat, sust megh rez fcdelen uagj pjnataban, ha feed ujzet feoz, egj poghaczat ues negj jcze ujzben mazos fazekban. Ercosen feozek megh feedeo alat, uagi kenjer hj alat.

116 *Ittem mas forman ualo feozes.* Egj on palazkban kepes zerjnt fa hjjat kel be uetnj, keues arpat, et tengerj zeoleot, teoczek tele ujzel, be sotoluan rez fazekban helheztetfen foro ujzben feozek egj orajgh leg alab. Az utan kj ueuen az palazkot, magatul hüljon megh, adjgh kj ne sotoljak.

117 *Ujzj beteghsedb ellen.* Baranj vrmet zegjen ember egj fontnjt, ket font nad mezel tjmporalt eozue, es ebbul ljctarjumot czjnaluan, azt egje az patjens. Probalt oruosagh, mert Esterhas Pal Vram Reuaj Tamast ezel gjogjtota megh az vjzj beteghseghbull.

118 *Ittem vjzj beteghsedb ellen.* Kjs Martonj porkolab oruosaga. Az jzopot es zaljat megh zarajtanj cs megh teornj, anj legjen az jzop, mjnd az zalja, ze toeb, se keuseseb, azt az utan megh meruen, az menjet njom az jzop es az zalja, anj teoreoth jgen zepen nad mezet eozue kel egjueljen, ebben mjndennap chomra az menjet az kes hegjen fel uehetnj anjat, auagj egj kalan tehen hus leueben, auagj egj higan sult tjkmonjban, de az sotalan legjen, megh egje, uagj meg jgja.

119 *[Ittem.] Az jtala penjgh ex legjen.* Az faj boczanak az felseo hija alat zeolt hejat le kel faragnj, azt megh kel zaraztanj egj keuese, hogj njers ne legjen, es egj pjntes edenben egj joo fel marokkal kel tednj, arra bort kel teotenj, es kenjer hj alat meg kel feoznj. Az meg huluem, contjnue kel inj, de abbanjs mjnd egj magjeronj kanfort kel tednj. Ha penjgh jgen ereos az bor, fele ujz legjen. Ha ereoteneb az bor, keuezeb legjen az ujz. Ennel egjeb jtalanal se ebeden, sc voczoran, se vdeo keozben nem kel lennj, az mjgh meg nem gjogjul.

120 *Ennek felete.* Mjnden Jsten atta nap keczer, estue, reghghel az kanfort megh kel metelnj zep uekonjan. Paplon es lepedeo alat embernek czak az feje leuen kjn, egjeb taghjajt, egj melegjteot az paplon ala teuen, jgen megh fustelnj, es meg fuzteluen egj egez orajgh estue, reghghel ugi be takarua kel fekunnj, nemis kel adjgh reghel az agjbul fel kelnj, az meg megh nem fusteljk, es egj orajgh utana be takarua nem fekzjk.

- 121 *Fogh fajas ellen probalt oruosaga magam Janonak.** Vegj tjtta papjrost egij uagj ket arkusal, geombeorgest egiben az mjnd az kalmarok eozue geombergetjk, az mjkor borsot bele akarjak teotenj, (...) gjucz megh, eghjen mjnd megh, lezen egj kjs olaja. On auagj czerep talon egheset megh, azt az olajt egj keues gjapotban jtast be, es tet az fajo fogadra, megh zunjk az fajdalom es az fajo fogh kj perdu.
- 122 *Item mas fogh fajas ellen.* Zeor Mjhalj Vram oruosaga. Az angeljcanak az gjukeret mosak meg, feozek megh kenjerhj alat borban uagj eczetben, azt tarcza zajaban, es aual mosa foghajt.
- 123 *Ha azt akarot, hogj az leoret megh ne njarasogjek.* Uegik jzjt es zjnjet, megh tarcza. Zuretkor ues mjndenjk hordoban egj egj fel marok baranj vrmet.
- 124 *Ha azt akarot, hogj palantadoth bolba es bernjo megh ne egje.* Mjnek eleote az raza magot el nem uert, aztasat az magoth Bodogh Azonj mentajanak az vjzeben.
- 125 Repa magaljs ugj elhecz, hogj az bolha megh nc egje.
- 126 *Keozjenj ellen.* Zokolj Praedicator Vram monta oruosaga, probaltak. Het-fun keres harom bolj coreogh hangjat, es kedden hajnalban mjnek eleote az nap fel nem kel, uegj kj mjndenjk hangja boljbul harom eozuc marokal, cs mjngjarast feozek megh egj vstben ereosen, es magatul ha anjra megh hül, hogj bele ulhet, furegjek megh benne kjlenczer ejmas utan. Djcjt, hogj megh gjogjult ember utana, lata.
- 127 *Uerbas ellen igen bjzonjos.* Uegj kjlencz tjkmonjat, egj zereczen djoth, zekfuetjs anj njomoth, megh teoruen, egjuue kel habarnj, es azt eghet boron zepen megh rantanj, mjnd egj ratotat, es azt meleghen az hasara keotnj, s ha el hulnc az hasan, jsmet ujoban az eghet boron megh melegjtenj es hasara keotnj.
- 128 *Item mas igen bjzonjos.* Az bjs almakban egjnehanjat torma rezeleon megh rzelnj, ruha atal kj faczarnj, azt jgja az patjens, meg alatja.
- 129 *Gonoz felheo es baboru ellen ualo aldas.* Eleozer nagj ajtatasan mond el az Mi Atjankot es az Credot, es ezt az jmatsagoth: Uram, Jesus Chrjstus, kj az eget es az feoldet teremtetet, az Jordan ujzet megh aldotat, kjben megh kereztelketel, az te ket kczejdet, az kereztfan kj terjezetet, meltoztasat meg aldanj es feolheket, kjket latok en eleotem, hogj uannak, hogj ezekben az cordeogheknk semmj hatalmok ne lehesen, es ne arthason. Algjon megh teghedet felheo az Atja Jsten, algjon megh az Fju Vr Isten, algjon megh az Szenth Lelek Vr Jsten, ozlason el teghedet felheo az Atja Vr Jsten, ozlason el az Fju Vr Jsten, ozlason el az Szent Lelek Vr Jsten. Ronczon el tegedet felheo az Atja Vr Jsten, ronczon el az Szent Lelek Vr Jsten. Semje tegjen tegedet felheo az Atja Vr Jsten, semmjte tegjen az Fju Vr Jsten, semmje tegjen az Szent Lelek Vr Jsten. Atjanak, Fjunak, es Szent Lelek Jstennek neubeen. Amen.
- 130 *Contra rabjam, jdest duheosek ellen.* Zaro, zarabja, zarabjta, parabuntur. Ezeket az jgeket kenjere auagj pereczre jrjad, es az duheos alatnak ad meg cnnj, es megh gjogjul.
- 131 *Contra malam pluijam dje ter.* Zuzen zult Jezus juuel ez feoldre, teremtel olj buzath, hogj kjbul az te Szent testet aldoztatek, es teremptel olj borth es ujzet, hogj kjbul az te zent uered aldoztatjk. Ennek hatalmasagaual paranczolak gonoz fellegh, hogj el romolj, es el tauozal, es ez hatarban be ne juhes, es ha be jutel, jt kart ne tehes. Jn nomjne + Patrijs, et Fjli + et Spjrtus Sanctj + Amen.
- 132 *Hjdegb lelesrul.* Uegjed az tekeneos chjgha hejath, es egheset el az felseo

hejath az zenel, es az zenel el patogh az heja, es az alata ualot teord megh egj mazarban ugi anjra, hogi oljan legjen, mjnd az ljzt, es az menjeth fel uehecz keczer az keshegjen, tegj egj kalan borban, es jgja megh, zjnten akor, az mjkor el lelj, es takarjak jol be, utana el hagja. Probatum.

133 *Preservatjua contra pestem.* Recjpe tria folja ruthe, duos fjcus succos, et unam nucem, quos (.,.) jejuno stomaho mane comedere est utjissjum. Probatum est.*

134 *Az kjn rajta kél az pestjs.* Uegj az fa bocza fanak, kj czjnterjmbe es küfal melet zokot termenj, az gjumeoczet az mjkor megh erjk, fekete lezen, abban uegj egj latnjt, teort megh es veres borban jtast meg az patjensel, kj uzj rajta, az zjnere nem boczatja. Marjnofskj Vram djcjt, hogi probalta.

135 *Ne porcj morjantur.* Azon faj boczanak az kj czjnterjmben es kü fal melet zokot neonj, annak az gjumeoczet, az kj fekete, ha megh erjk, uegjeth, feozd megh ereosen es jtast megh mostlekban egjnehanzor uelek.*

136 *Ittem mas azonrul.* Az keoreos fanak agat mjnd leuelestul, njersen tarczat egj ejel az ujzben, arul kel ad djznokot megh jtatnj.

137 *Hasragas ellen.* Az fodor mentat megh kel teornj, egj keues bort uagj vjzet kel rea tecoltenj, megh kel faczarnj, es az ujzet jgja megh. Az füuet penig melegh ujsel eosek megh, es az hasara es keodekere keosek. Probatum.

138 *Ittem.* Vegi fejer vrmet, sost megh, egje megh, harom penz ara eghet borth jgjek megh rea, megh azon kjuul fejer vrmeth forro ujzel eost megh, es ualamenre sost megh, keost az keodekere. Probatum.

139 *Ittem.* Ereos cczeteth teocz az keodekere, hogi telj legjen. Hanjat fektettuen, arra meleg par hamut teocz, ujan ot megh for az eczet az keodekeben es haznal. Probatum.

140 *Contra koljcam passionem.* Az fejer ljlum theoueth megh kel teornj es kecke tejben megh feoznj, meg zurnj, es jgja megh az patjens.*

141 *Uerbas ellen, ba fejer ver lezenjs.* Uegj polajt, kjt moczarj mentanakjs hijak, fejer ureomnek az vjraghjat, fodor mentat, mjndenkjet fozd le, rancz meg mezben, es melegen az mjnd meg alhatja, keodekere keose. Balaj Vram djcjt. Probalt oruosag.

142 *Koljca ellen igen bjzonjos.* Uegj hat uagj njocz eleuen poloczkat, az kj agjba uagj fahazakban zokot termenj. Egj tjzta czuporkaban teorth cozue, es teocz egj kjs melegh boroczkat rea, keuert jol egjben es jtast megh uele, megh jndjtja az hasat.

143 *Guita utes ellen.* Az nagj lapunak, keseru lapunakjs hijak, asak megh az gjukeret, zepen megh mosuan, creosen teorekjek megh mazarban, az utan faczarak kj az leuelet tjzta ruha atal, az melj lew mjngiarast megh alzjk, oljan lezen, mjnd az hjdegh etek, aual kenjek ereosen tetetul foguan eghez az talpjik, tuznel njaka czjgajat es torka keoruljs mjndennap haromzor; Az utan takarjak be mcleghben, harom uagj negj nap egj mas utan ugi kenjek. Jsten utan haznal, es helere epul, kjualt kepen ha fjalat az ember, de eoreok embernekjs haznal. Fejer Andrasne Geonczeon gjermeken probalt oruosaga, az kj negjed napra meg gjogjul Jsten aldasabul.

144 *Uerbas ellen probalt oruosagh.* Az fejer kretath teorth uagj uakart igen appora, az kjn az uerhas uagjon, jtast megh egheteth borban. Ha egheteteth bor njnczen, tehat njers borban. Hartaj Gabor Vram magan probalt oruosagh.

145 *Patkanjok ellen ualo oruosagh, mjnd jdezek el eoket az baztul.* Ezt kel egj papjrosra fel jrnja akar mjkor: Az feoldnek temjerdeghseghe, es az feregnek hatalma njncz anj, mjnd az embernek tudománja, azert meg kel lennj. Ezeket

le jruan, egj elcuen patkannak njakara ereosen rea kel keotnj, boczazd el, uthon, vjzen, hegjen, veolgjen, mentest mennek azon helrul masuua. Verebelj Mjhalj, az kj Orlaj Jstuan zolghaja, feje ueztese alat keoteote, hogj probalt oruosagh.

- 146 *Ha ualakjn az ereotetes uagjon.* Ugj hogj ad secessum zekre ulnj kjuankozjk, de semmj sem megjen tule, czak az ereotetes uagion rajta, azt aual alathatn megh: Uekonj ruhabul czjnalj egj tenjernj zakczoth, hozab legjen, hogj sem zeleseb, azt teocz tele buza korpaual, foraljanak roza (...) ujzeth, az korpas zakczoth tegjek bele, es melegen az mjnd el turhetj, tegje (saluo honore!) az alfeljre, es tarcza rajta. Ha megh hjdeghzjk, ujobban melegjczek, megh alatja az ereotestet. Probatum per me in domesticjs.*

- 147 *Marjnofskj Vaczlaſ bizonjos es igen keonju purgatjoja.* Accjpe foljum senj 2 lathal, apro tenerj zeoleot 4 lat, liquirjcum, kjt nemetul zjs holcz hjak, patikaban tanalnj, 2 latoth, agarjcumoth egj latoth, Jerabjna fan termeo gjumeoczet, kjuel az czazar madarakotjs fogjak, zcp ueres gjumeocz, egj fel maroknjt.

Jitem azu zjluat cjrcpter 12.

Jitem anjz magoth, 2 latot.

Mjnd ezecket eozet czjnaluan egj uy mazos fazekban, az kj cjrcpter harom jczes legjen, czjnatl, teocz tele zep foljo ujzel uagj joo boral, es vy fedeuvel fed be, hogj az paraja kj ne menjen, meg keues teztaual bejs kenhetet, joo tuznel megh feoznj ugj, hogj harom vynj kj feojeon benne. Lagj melegen oszstan ehomra jnja kel egj huzomira fel mezcel, keczer uagj haromzor, uagj teobzer igja, es jgi igen zepen operal, azutan genge etket egjel eoth ora mulua. Ez probatum multocjes.

- 148 *Jitem mas has ragas es koljca ellen.* Marjnofskj oruosaga. Uegj egj falat calmus aljas prustwurcz newu gjukeret.

Jitem vjola gjukeret.

Jitem czjtfor gjukeret.

Item agarjcumoth.

Jtem angeljcat.

Jitem baberth.

Jitem gjumberth.

Jitem jerabjnanak az gjumeoczeben.

Jitem egj keues zeod vrmet.

Jitem enczjanat.

Mjndenkjet ezek keozul aprora metelnj ugj jranjouan, hogj mjndenk fele egj-erant legjen, es (...) eozue egjueljtuen sost megh ualamenjre, es jgi oztan abban eozue egjueljtijt materjaban egj djonjt egezen kel el njelnj, es joo eghetet boral egj joo jtalkaual rea megh jnja, ezt eginehanzor czelekegje. Njncz olj ragaſ, kjt meg nem alat. Az hasatjs meg lagjtja. Probalt magunkon, djcjt, hogj Rudolphus czazar oruosaga.

- 149 *Az melj gjermeknek az hasa igen megjen, hogj az uer has rea ne esek, azt megh alatnj.* Uegj belen fuet, feozest megh ereosen, abban furezek, megh alatja az hasat.

- 150 *Uerbas ellen Budaj Jstuan Vram oruosaga, bizonjos.* Uegj az atraczil neu funek az gjukeret, feozek megh borban, abban jgjek estue, reghghel aprodonkent. Az kj penigh jnja nem akarja, tehat az levelet hanja melegh ujzben, hogj megh lagjuljon, aual rakja be az hasat es keose, az az meg alatja.

- 151 *Az barkbul palazkakot nagj agjbul kj ueztenj.* Uegj fajjal fanak apro galjacz-

kajt leuelestul, creosen feozd megh. Azon forro melegh ujzel mosak az haza-nak falajt, az hun uadnak egnehanjzor, kj ueznek.

152 *Keozfenj ellen.* Czazar Vrunk eo Felseghe – fundaloja olaz – magan probalt. Haznos. Ad podagram frjgjdam. Coquatur puluis ex herba tabaco jn ujno albo et calidum alligetur ad locum dolentem, post aliquot horas cessabit dolor, sed inflabjtur locus ubj erat dolor, tamen contnuetur saepius apponere supra dictum medicamentum donec tumor eualescat.

Postea post corroboracionem neruorum fijat unguentum ex sale bene contuso et contrito, cui adjungatur oleum oluae et succum ex herba tabaca, e oleum spikenardi, misceantur omnia sju, et cum hoc unguento ungantur pedes, ubj sentitur aliqua debilitas neruorum, et supra juduantur primo socci ex tela, postea alios expelle leporina seu alja, ut teneat pedes calidos et hoc utatur quotidje cubitur iturus. Instructio hec data Posonij 5 Novembris Anno 1635.*

153 *Az melj embert sulj bant, bar kj gjujeon az altelen uagi masut.* Igen probalt oruosagh. Ezeket az igheket mjndennap keczer oluasak rea az sulre, az kezeti rea teuen reghel nap kelet eleot, estue nap njugat tajban, ut sequetur. Fekete sulj, barna sulj, teok sulj, hetuen het fele sulj, tjteket az Ur Jsten uezesen, az Fju Vr Jsten megh gjalazon, az Szent lelek Jsten az tj zaz gjukereteket zaza zaghosa, mondum Atja Jstennek parancsolatjaual, az Szent Lelek Jsten szenthatalmaual, az Jezus Chrjstusnak Szenth aldozatjaual, hogj tj, suljok ebben az emberben (neuen kel az embert neuezni) megh ne marathasatok, hanem megh zaragjatok, megh azzatok, es semmje legjetek. Ezeket az igeket el monduan mjndenzcr, az Mj Atjankot utana kel mondanj, reghghel nap kelet eleot haromzor, estue nap enjzet eleothjs haromzor, mjnden keonjorghcs utan az Mj Atjankotj el monduan, es az kezeti rea tegje, az mijkor rea oluas. Ezen oruosagh hal ha masal nem mondathatoth, ujjs elhecz, magad mond el, az kj patiens uagi, mjnden nap az kezedet rea teuen, de vjgj igjekezel, vy hod pentecken kezget rea oluasnij. Majtisj Peter djak euel gjogjtota megh Orzaghi Janos Vramat, eojs mast aual gjogjtota, jgj probatum.

154 *Keozfenj ellen.* Uetesj Jstuan Uram magan probalt oruosagha. Uegjeth az keozfenj hagjmath, es kükurcznek az gjukeret, aual kenjeth az mijkor reat gjukakorta, igen haznal.

155 *Ha azt akarot, hogj az raj mehet el ne menjen.* Mjhant az anjarul le megjen az raj es jranzot, hogj el akar mennj, ezeket az igeket oluas rea: tj mehejm, zaljatok megh, ha penjgh ugjan el mentek, sehun megh ne zaljatok, hanem oda menjetek, az houa az procastorok lelke megjen. Rezeghej Bernat Vram probaltnak mongja.

156 *Ha az bernjo kapoztadath megh esj.* Ezt czelekegjeth: ha az utoon keresetlen lonak talparul le eset sart tanalot, mjnd egj patko zabasu, ued fel, uet kezedben, menj az kapozta keoze, es mongjat, tj hernjok, ese kuruak, menjetek el mjngjarast ezen kertbul az kapoztarul, mert ha el nem mentek, mjnd egik agjon uerlek beneteketh, es azt az lo talparul le eset sart uest az kapozta keoze. Kauasj Balas Vram mongja, hogj maga probalta, es haznat lata.

157 *Ha azt akaroth, hogj buzat uzegebes ne legjen.* Az uetesnek ualo buzat az mijkor el keztes, az mijkor uetnj akarot ujnnj, uegi azonj embernek ualo also jnghet, bar zenjes es rut legjen, azt az mag buzat teocz mjnd atal rajta, de az aljanal fordjczat fel, es ugi teocz atal rajta, es uest el Jsten hjreuel. Keort-uelesj Valent probaltnak mongja.

158 *Ittem mas.* Karaczon estjn konjhodon es kemenczekben ualahun tuzelnek, zepen sepertest el az hamuat, es oztan az kj hamu gjul karaczon napjan, mas-

nap sepert cozue, es tet joo helre, az mjkor az mak buzat el kejteth, azt az karaczon napjan gjul hamuat hjncz keoziben, es egjueljczozue, ugi uest el. Keortuelesj Baljnt probaltnak mongia. Ha penigh akor keoziben hjnjen el mulatna, az utanjs, ha az uetet es keoth buzara jmjt amot el hjntet. Djcjt, hogj haznal.

- 159 *Ha retetbul az rakanja es fejer fuzest kj akarot jrtanj.* Vaghadt kj az fuzest, mental alanczonban kj uagdalhatoth, az gjukeret hjncz meg buza korpaual, mjnd kj uez az gjukere, fergheczke esj megh. Valent djcjt, probalta.
- 160 *Uerbas ellen.* Uegjet az faj boczanak az gjumeocz, teort megh, faczart reghelj edes tejben, azt jd, megh al. Penighen probalt oruosagh.
- 161 *Jitem mas.* Regen megh hot embernek koponjait uegjet, kesel faragi benne, cs igja megh.
- 162 *Ha azt akarot, hogj buzat soba uzeoges ne legjen.* Az eozj uetest, az melj ke-reztjen ember Szent Mjhal nap tajban el kezdj uetnj, Jstenet hjuan segjtsegul az megh aldasra czlekegje aztjs: tegje zerit egi aranj gjureonek, ha aranj gjureoje njnczen, tehat ezust gjurconek, es ket gerjzt foghhagjmanak. Uarjak egjuue az magh ueteo lepedeoben, auagj az zakban, kjból uetnj akarot, es az zakoth, az kjben az magh buzat kj ujzeth, le nc turjek, hanem az mjnd be teotetek, ugi kjjs teoczek, es ugi ueteghese el Jsten hjreuel. Aztjs az gazda ember megh tarcza, az kj pozdorja esjk haza keorul, megh ne eghesek, hanem az uduarara gancz keoze hordasa. Aztjs az gazda ember megh tarcza hazanal, zalmaual kemenczejeth soha ne enghege be futenj, uagj aual tuzet gerjezten. Roduanban Heoreczok Balas newu ember oruosaga, az kj regieb zaz eztendoesnel, azt mongja, hogj eo nekje soha uzegheos buzaja njnczen, egjeb oruos-lasa (egjeb) njnczen ennel, azt mongja.
- 163 *Remedium rusticum contra pestem Francisco Reuaj.* 1570. Sume tres portiunculas raphanj majoris, totidem portiunculas minoris raphanj, tres muscas, tres araneas cum totidem teles, tria grana piperis, tria grana juniperij, haec contundas in mortario et lino inungas et sic apostemati in ponas. Probatum est a domino Francisco Reuaj. Anno 1570.*
- 164 *Nebez betegbsegb ellen.* Kalnaj Ferencz Vram sokon probalt bjzonjos oruos-saga. Czedulat kel jrnja az oljan njaualjas embernek njakaban ualot, de mj-nek eleote hoza fogz az jrashoz, ezt kel mondanj: Atjanak, fjunak es Szent Lelek Vr Jstennek neueben kezdem en el azt az jrast, Atja, fju, es Szent Lelek Vr Jsten adgjat, hogj haznaljon. Ez jgcket magan lassan el mondanj, semmjnt ne zoljon ember, hanem ezt jrja az czedulara, utana ualo jrast: + Admjrabsle mjsterium declaratur, hodje, Deus homo factus est, et il quod fuit permanxit, et quod non erat assumpsit, non commixtione passus est, neque djuisionem protulit, pro nobis peccatoribus in Cruce + Jesus Nazarenus Rex Iudeorum + tjtulus trjumphaljs, defendat te creaturam suam ab omnibus malis, Sancte Deus, Sancte fortis, mjsere et saluum fac hunc famulum, aut famulam tuam, (Andream Magdalenum) ad hac infirmitate, et haec nomine Patris, et Fjlij, et Spjrtus Sancti Amcn. + Ezt iljen forman le jruan, mongia el jsmeg magaban, az az kj az czedulat megh jra, Atjanak, Fjunak, es Szent Lelek Vr Jstennek neueben uegheztem el ezt az jrast, Atja, fju, es Szent lelek Vr Jsten, agjat, hogj haznaljon nekje. Eozue takaruan, ezen czedulat kcose atal kerez-tul az czernaual. Az kj penigh az betegh gjermeknek rea keotj az czedulat njakaban, tehat terden alua mongia el elseoben az Mj atjankot cotczer, azutan Hjzek egj Jstentjs eotczeor, ugi keose czomura az njakan, de el ne ueczek az jmadsaghokat Hartmad napjik hordoza az czedulat njakaban, de fel ne boncza

- senkijjs, hogj megh oluasna, az utan *(az njakaban)* akar karinazjnban, akar barsonban uarhatjuk, vjselje ugi az njakan. Az czedulat furdeoben megh ne azzasak, az betegh gjermeketjs eorjzek, ujzben el ne use az njaualja.*
- 165 *Pengej Nagj Peter fokfajas ellen magan es masokon probalt oruosak.* Uegj keresetlen fejer eb zart, saluo honore (*id est album grecum*), azt teort megh, es zjalt megh, ahoz teorj megh kjlencz zem borsot.
- 166 *Jtem.* Katank kóronak az gjukereben azalj megh, az kjt nap utan jaro funekjs hijnak. Djakul penjgh cjkorjanakis hijak, abban egj jznjth teorj megh. Ezeket egj mezeljes vy czuporban borban ereosen megh kel feoznj vgj, hogj job reze az bornak el forjon. Az utan megh teoczek tele boral, es ujobban jol megh feozek kenjerhj alath, es oztan surjek megh, aual mosa gjakorta az zajat, es az zajaban tarcza, mjnd adjk mosa, mégh megh nem keonjebedjk. Eo azt mongja, hogj soha az utan az fogh fajas rea nem jun. Magamjs probaltam, de haznalt Jsten utan.
- 167 *Hjdegh leles ellen igen probalt oruosag.* *Debreczenj Tamas Vram sok emberen probalt.* Uegj egj nehezek zep zjalt borsoth egj fontos serpenjoben, kjheoz ez jde alab megh jrth teob ezkeozeketh merheset megh, hogj egjenleok legjenek: ugi mjnd egj nehezek zep zjalt mijllje soth, anj teoreoth es zjalt mjjrat, annj fejer temjent, aztjs teoreoteteth es zjaltat, es fel nehezek vnjcornis zaruat, teoreotet es zjaltat, bors sjtalo zjtaban. Azokat eozue egjueljtu az mertek utan, mjnd es igen jol el keueruen, ozza anj fele, az mjnd jsmerj jllendeonek, bar tjt fele, ha egj egj nehezek lezen, ha penjgh czak fel fel nehezek lezen, azt coth felc. Tjzta papjrosban kuleom kuleom az oztas zerjnt czjnaluan, mikor az hjdegh el fogja az emberth, egjk papjros beljth agja nekj ket uagj harom joo kalan borth egj poharkaban teoltuen, eczersmjnd el habaruuan jol az borban, egj huzomban adgja megh jnja, az mikor fazlaltatnj kezdj, takarjak jol be, el hagja. Probatum. Kjs gjermeknekjs megh adhatnj, de czak felet eczerre, es ha mazoirs rea jun, masjk felet, annak js Jsten utan haznalt.
- 168 *Jtem mas oruosagh bjdeg leles ellen, igen probalt es sokaknak baznalt.* Uegj harom kjlencz zem borsoth, kjlencz fokhagjma gjrjzteth, kjlencz vreom zainak az tetejeth. Az borsoth elseoben teort megh bors teoreuben, az utan uest keoziben az vrmeth es az fokhagimat, teort ujobban eozue, harom penz ara eghetet bort teocz rea, habart jol eozue, az mikor el fazlalja, jtast megh uele, es takart be ereosen.
- 169 *Jtem parazt oruosagh, pro pauperibus bjdeg leles ellen.* Sok emberen probalt. Uegj ereos eczetet egj fel mezelnjt uagj keuesbet, teocz beouen fa olajt keoze, es borsotjs ues keoze, habart eozue, az mikor el fazlaltatja, jgja megh es takarjak be.
- 170 *Jtem mas probalt.* Uet az utj fuet (...) gjukerestul, mosak megh, feozek megh joo borban kenjer hj alat, tegj hoza keues borsot es mezet, agjath haromzor az patiensnek. Sokon probalt.
- 171 *Kolca es arena ellen ualo oruosagh, igen bjzonjos es probalt, sjmul uel djuj-sjm, legjen bator emberen, egjarant elbeth uele sjne perjculo.* Eozel Szent Mjhah nap tajban szegjenek az keczke rago fanak az gjumeoczeben, mjnd hogj akor erik megh, es az magja kj hasadoz, azt az maghoczkat zegjek kj, es rostan zarazak jol megh, az kj ueres hartjaja az maghnak, azt tjztjczak le rola, azon kjuljs uagjon az magjan mégh egj uekonj hartjaczkaja, aztjs uegjek le, es oztan abban az megh tjztjtott maghoczkanban (de elseoben jol megh zarazak) uegj az menjet akarz, azt réz mazarban terjek megh, oljan lezen, mjnd az ljzt. Abban az ljzben uagj jnkab materjaban uegj egi beczj lat njomonjth, azt egj

tanjeron ozat eoth fele ugi jranjozuan, hogj mjnd az eoth fele egjarant esek, azt az eoth rakaskat egj ora alat az patjens egj kalanban czjnaluan, es boral megh egjeljtuuen. Megh habaruan, egj mas utan megh jgia, mjndenjk rakasnak megh itala utan egj kjs morat hagjuan, de czak ugi legjen az mora, hogj mjnd az eoth rakast egj ora alat megh jgia. Az utan uagj kel, uagj nem kel, gjakorta zekre uljen, es ereotese magath zukseghet tednj, nem sok jdeo alat megh zabadul Jsten akaratjabul njaualjajatul, ez alat penjgh az menjre lehet, melegen tarcza magat.

- 172 *Az kjnek az alfelebul az uegbelj le jar.* Fogj egj ujzj nadaljt, uont egj fa njarfaczkara, sust megh ugi, hogj ugjan megh eghien, teorth aprora, hincz megh uele az le jart uegh belt, oztan az magha job sarkaual njomt be, teobe kj nem jun.
- 173 *Sj ujs ut vermes caules ne corrodant.* Semen plante quod semjnare ueljs, prjus ponas jn aquam benedictam et mjttestare jn illa aqua usque horam medjam, dejnde erjme et pone ad solem ut sjcceth, dejnde debes spargere ad terram, et cum plantauerjs, uermes non ualebunt corrardere caules.*
- 174 *Az melj jutb megb metheljezik.* Recjpe herbam Cheljdoniae, et non sjccabam contere bene et succum ejus recipjas, postea cum uno pondere oleum oljuae misceus jn sjmul et jn os oujum cochlearj uno debes fundere, et eujtabunt pestes, probatissjmum est.*
- 175 *Ut apes non recedant.* Unge vas apjum cum succo maluae, malua fü, et nulas abjbunt. Probatum est.*
- 176 *Cum uolunt recedere djc jlljs.* Apes apentote + Chrjstum mementote + qui vjrgam Aron fecjt florere, hjc facjat uos descendere, Jn nomjne + Patrjs, + Fjlij + et Spjrtius Sanctj + Amen.*
- 177 *Cuj sangujs exibjt per nasum.* Scrjbe haec nomjna subsequentja, suo sangujne cum nouo calamo et liga ad collum ipsius, et statim sangujs cessabit + Barbara + barta + byra.*
- 178 *Sj apes uolunt recedere.* Haec jlljs djc, meheknek raja, tj megh zaljatok Aron vezzejere, es megh fighjetek, mjkepen megh fijede Vrunk Jsten az szent kerestfan + Atjanak, es fjunak, es az Szent Lelek Jstennek neueben Amen.*
- 179 *Hogj az aztagban eger ne lakhasek.* Hushagjo kedden czjnalj egj gerebljeth, es mjkor az aztagoth akaroth hun raknj, eleozer aual az gerebleuel gereblelt megh az heleth, eger nem lakahatjk benne.
- 180 *Ha azt akarod, hogj az aztagbnak odalat az varju kj ne uonja.* Az mezarosok-tul hoz az baromnak zjuebe, kjt az mezaros le wagh, aztoth aprora metelt, fuzt fonalra (kerest meg) kerult megh az aztaghot uele, nem zalja az madar.
- 181 *Contra cijnces jn lecto. Poloczkak ellen.* Recjpe smjghma et lectj rjmas cum smjghmate ljeantur, et statim recedent. Probatum.*
- 182 *Ad fugandum pulces de camera uel de ljnteamnjibus.* Recjpe semjnjs corjandrj, uel herba jpsjus vjrde et coque jn aqua, et hanc aquam asperge jn camera et fugenth, uel asperge super ljnteamjna, sed herba ejus ujridjs est foetjda ualde, semen uero acceptum.*
- 183 *Ad dormjendum.* Recjpe cornu caprjnum et suppone capjtj, ujgjljas in somnum conuertjt et est probatum.*
- 184 *Pestisjes jdeoben mjnd ujseljek magokat praeseruatjuum.* Sj quis tempore pestjenciae mastjcauerjt foljum unum verbena (magjarul zapora fü), jta quod ejus succum mastjcando degluciat, saluus et securus erjt ab omnj peste. Poterjt etjam darj pestjentjco jpsso uesciente modicum verbena succj, jn vjno uel brodjo. Probatum et reuelatum a demonjaco quodam.*

- 185 *Supposjtorjum bonum, jd est az kjnck zekj megh al, nem ganejolbatjk.* Recjpe mel, despuma et decoque in patela cum sale, in jnfunde super lapidem, ut jnfrjgijdet et fac exjnde in formam djgjtj et fac puluerem de stercoribus mur-jum et jnuolue cum aljque pjnguedjne uel oleo et jntrude in anum de mane et aljo tempore, et habebis uentrem laxum statim.*
- 186 *Thetwesegrul ualo oruosag.* Valamelj gjermek jgen toties, az fekete vrmeth vjzben feozd megh, abban furezt megh, kj uez az tetu beleole.
- 187 *Betonica, Vngarice. Bak fü. Sklauonice. Bukjce.* Contra morsum rabdj canjs. Recjpe betonjcam, vulgo bak fü uocatam, cum vjno concussam et ad vulnus ponatur.*
- 188 *Ne caules comedantur a vermidibus.* Recjpe herbarum folja cecla uocatarum et contunde fortijter et succum ejus extrahe et quando ujs caules plantare, tunc prjus omnes, quas plantare ujs jntjnge in succum hunc et planta postea. Ceterum quando caules jam creuerjnth et vermes praedicti jncperent comedere, tunç recjpe semen praedictae herbae ceczla et contere fortijter et mjsce cum aqua et tum postea cum eadem aqua asperge jpsas caules et omnes uermes jlco morjentur.*
- 189 *Az kjben gjljzta uagjon.* Ved az perje funek az gjukeret, foraljak megh borban es azt jgja megh.
- 190 *Item. Jgjek roza ujzet es meg eolj benne.*
- 191 *Contra bagjmaz, infirmitatem.* Recjpe radjces ljljorum crocej colorjs, in paludibus crescentium, vulgo sarga ljljum, et munda bene, et jncide ad partes mnnjmas et tere in mortarjo fortijter admodum nasturcjj et pone ad unam scutellam et cum albugine ouorum decem, uel plurjum mjsce bene, ut fijat sjcut pastum, post haec inter duos pannos llneos, uel alterius molles pone super genua, amborum pedum et mjtte stare ad aliquid horas et haec fac per djem bjs aut ter et est probatum. Hoc fijat de mane et de uesperj.*
- 192 *Torok gikellen.* Vegjeth az fejer ljljumnak az sargajath, az kj az keozepjn tanaltatjk, es zéfkunek az bjmbojath, czjnalt tjzta ueghben, teocz fa olajt rea, njarban tarcz az uereo fenjen. Az torok gikoth ha erzet torkodban, kenjeth uele. Probatum. Sanabjtur.
- 193 *Item azomrul.* Uegjeth az corjander magoth, teorth porra es melegh borban jgia megh. Probatum.
- 194 *Eokleles auagj njlalas ellen.* Az melj kardal auagj zabljaual embernek fejct ueznek, azt hegjuel mezitelen tarczak ala egi talra, es az ujzel mjnd ket feleol megh eontenj, es azt az ujzet kel jnja. Probatum.
- 195 *Has ragas ellen.* Az menj halnak czontjat megh zaraztanj es megh teornj, azt kel megh jnja ujzben, megh gjogjul.
- 196 *Hjdegh leles ualo oruosagh. Probaltatoth.* In autorjitate Patrjs, sapientja Fjlli et uerjitate Spjrtus Sanctj gratja, et in nomjne Patrjs, Fjlli et Spjrtus Sanctj reljinquat te N. N. febrjs, sjngula, bjdjana uel trjdjana × : × : × et quartana. Amen.*
- 197 *Item.* Foghhagjma gerezdre harom feleol az oldalara ezt kel jrnj: Arex, Arex, Artjfx. Czak egj gerezt foghhagjma kel egj oruosaghoz, de az ruhaban ualo keotesrejs haromzor kel hurkolnj az czernat, es mjnden hurkolias utan mongja: Atjanak, Fjunak, es Szent lelek Jstennek neubben. Amen.
- 198 *Item mas.* Barczj Jstuan Vram oruosaga, kjuel sok embert oruoslot megh. Eo-keor farknak uegjeth az gjukeret, mozd megh, az genghe hajaczkajat farakt le, es egj mczeljes czuporkaban czjnalj ugjan beoucczken abban az gjuker hajacz-kaban, kenjer hj alat ereosen megh feozd, de kj ne forjon, az mjkor az hjdek

borzonghatnj kezdj, lagj melegen jgja megh, es takarogjek be, ha az hanjas rea er, ne tartoztasa, jgen probalt oruosagh.

- 199 *Contra muscas.* Coque verbenam, uulgo zapora fü, et cum aqua ejus perfunde parjetem, fenestras et janua[m] omnes exjbunt jnde.*

O r u o s a g h o k .

- 200 *Contra arenam, probatissimum scripta 1618.* Székfunk az uiragiát megh kel szednj es ualamj uegh edenbe fa olajba hannj. Az mindenkor melegh hazba aljon kezen, es az mikoron az arena bantia az embert, az agiekath aual kenie tuz mellet.*
- 201 Fekete ürmeoth, jgliczet, székfuct, ereosen megh kel feoznj es abban fureodnj. Czináltason ember vekonj vazonbul egi szaczkot, olj nagioth, az ki az uesejeth be fegie, es czinaljon abba az szaczkoba len magoth, szék funek az viragiát, fekete üreomnek az uiragiát, es harom kilencz konkolt, es mikor az fajdalmoth magan erzi, tegie az szaczkot tizta forro uizbe, megh ember egi Miatian-koth mondhat el, adigh legien az szaccko az forro uizben, azutan uegie ki, es ket tizta tanier keozeoth niomogasa megh, azt oztan az szaczkot mentul melegeben szenuehetj, teje az hun az fajdalmoth erzj, az uesejere auagj az agiekara. Ha megh hul, megh ujaban forro uizbe teheti es teobszeris. Probatis-simum remedium.
- 203 *Uerhas ellen.* Kis karaczon es vizkerezt nap keozt leo szarkath, az fejerul niuzt le az burit, es az fejeth niakan fogua fugezt melegh hazba, es az mikor ualakin verhas uagion, annak az szaraz uelejbe ad megh inja.
- 204 *Item mas.* Ha az ebekel niulat fogathacz martius hauaban, szakazak el az ebek. Egi darab tizta uekonj ruhat aztazt megh sziuie irant az ueribe, azt az veres ruhat szarazt megh, es ha ualakin uerhas uagion, egj darabot abba az ruhaba mes es ueres borba keueruen feozd megh, es igia az patiens.
- 205 *Vizi beteghsegb ellen.* Az kin rajta uagion, ket egez hetik czak sutet egiék, es fekete ureomnek az gjukeret ereosen megh feozuen, azt igia ket egés hetik. Probatum.
- 206 *Korsagh ellen.* Ha patkot tanals szegheztul keresteten, az szeghet ued el, az sart rula le nem deorgeoluen, fugezt az korsagos embernek az niakara 3 auagi 4 baszar szemmel.
- 207 *Seres mjud eset hjdegh leles ellen, auagj seres ellen es olj hjdegh leles ellen, az kij megh nem gjogjithatnak.* *Probatum.* Uegj belenj fuueth, az kij bolondozo funekis hjak, annak az leuelejth hand melegh uizben, az utan ha meg lagjul az melegh uizben, fektest le az patjenst es rak rea mjnd gjomrara es oldalajra, mjnd keorul beouen egj mas hatara es keost rea. Azt ha hat orakott rea keo-teoth reghghel, megh mas nap hat orakor ugjcz megh, mjnd adigh keoseth, megh haznat nem erzet Jsten utan ket uagj harom keotes utan haznal. Probatum.
- 208 *Hagjmaz beteghsegb ellen.* Leuestikomnak az gjukeret, ket eleuen rakot megh kel teornj, ket tikmonjat bele habarnj es ezeket egjuue ‹habarnj› tijmporalnj. Egj icze bort rea teotenj, zjta atal atal kel teornj, es aual kel mjnden testet kennj, kjn az hagjmaz uagjon. Hogj megh kennek, tarkont kel megh feoznj borban, egj lepedeoth abban martanj, es az megh kent embert lagj melegen bele kel takarnj, ha euel erjk, el nem hatalmazjk, harmad uagj negjed nap alat el al rola. Probatum.
- 209 *Orbancz es fakadekok ellen.* Vegj egj lat temjent, teord megh, zjtalt megh,

habart egj mezelj borban, melegicz megh, tizta len ruhat marcza bele, minden nap keczer tekert rea, es megh zaraztja. Probatum.

210 *Verbas ellen bijonjos.* Vegj egj fel marok zaraz somoth, teort megh igen aptora, ahoz uegj magjero belt es djo belt, aztjs teort eozue, azokat rancz megh mezben, azt egje az patiens napjaban eginehanjzor, megh alatja.

211 *Cuj sanguis exibit nasum.* Scrijbe haec nomjna subsequentja suo sangujne cum nouo calamo, et liga ad collum jpsjus et statjm sanguis cessabjt + Barbara + Barta + Biira.*

212 *Sebes embernek az verjt ba megh nem alathatnij, kjualtkepen, ba ere talal megh zakadnij.* Egj nehanj feodj giljztat asas, azakat aprora uaghadtast, es gjurjak kenjer bel keoze egj keues vajaczkaual, azt keosek rea az sebre, megh alatja az uerjt. Gjrnacz Jstuan Vramion probalt oruosagh.

213 *Item, bogj az orra ueret megh alasak.* Probatum. Az {emb} reghen megh hot embernek az agja kaponjajan ualo mohot kel le faraghnj, es az melj embernek orra uere jar, az orra ljkajt aual kel be dugnj, megh alatja. Probatum.

Ember niaualiak elen oruosagok.

214 *Minden fele bidegleles ellen ualo oruosagh.* Utcumque probatum. + Potentia Patris + sapientia tibi fortitudo Spiritus {Spiritus} Sanctus liberet te ab omnibus febribus, quotidianis, dualis, tridualis, quadrualis in nomine Patris, Filii et Spiritus Sancti. Amen. Ezeketh irj egj czedulara es mikor leoli {irt} keozt az niakara egj czerna szalon.*

215 *Cipas szemrul.* Az rozath feozd megh uizben, az leueleuel kend megh az szemedeth.

216 *Ad sanguinem narium sistendum, remedium probatissimum.*

Sanguis mane in te
Sicut Christus in Se
Sanguis mane in tua Vena
Sicut Christus in sua poena
Sanguis mane fixus

Sicut CHRISTVS quando fuit crucifixus.

Ter repetendum, et cum deuotione, imposita manu super caput hominis fluxum narium patientis, recitandum. Quercus perterebretur, immittantur tres uel amplius guttulae sanguinis, ac post modum foramen illud simili ligno fortiter obturetur. Id quoque exploratissimum. Fata non regunt, ast Altitonans, quo cadem, et nos regimur ab illo.*

Item probatissimum. Egi talaczkaba teocz mentul eroseb bor eczeteth es az teokit marz bele, meg szunik orra uere.

217 *Ha ualamelj sebesnek az uereth megh nem alathatiak.* Vegieth az eleuen szenneth, masarba teorth megh, mingiarast meleghen hincz az sebre beouen, megh al az uer.

218 *Az sargasagrul.* Az sternadel neueo madarra (sarga uerebnekis hijak) sarghasagu ember ha kemenjen nezj mind adigh, migh le szal az madar, megh hal az madar, az patiens megh giogiu.

219 *Kolica ellen jgben jo.* Az eb mikor aluzik, keocz fel helebul es hudozal az fekuueo helere.

220 *Item mas.* Az edes tejfelt forraliaik megh, egiek az patiens jol benne, arra jo ital ighen o borth igjiek, megh inditia.

221 *Mas.* Az termeo fenjuth fastul, giukerestul ast ki, es czinalj furdeoth beleole. Fajath, giukereth megh kel hasoghatnj.

- 222 *Zem fajas ellen.* Az melj fara folio funek uiragiath Jsten teoczerenek hijak, annak az uiraghnak uegiek uizeth, az szem faju ember mindenap estue, reghghel, ha teobzeris, nem arth, abba az uizbe uegeni egj kalanith, es roza uizbeis egj kalanith. Az ket fele uizeth egjuelicze egjbe, az [...] boczasza czeppenkenth az szemebe.
- 223 *Verbas ellen.* Az keniereth piriczak megh, meleghen uijazal keniek megh, egie megh az patiens.
- 224 *Item. Kolica ellen.* Az melegh uizbe teocz beowen fa olaith, igia megh az patiens.
- 225 *Fogh fajas ellen.* Az mikor az fogath faj, fogat fel emberek eleoth hogj (... bocza faual es) feodi boczaual, es semmj fele faual se leueleuel az alfeledet nem teorleth, megh szunik az fok fajas.
- 226 *Kolika ellen.* Melegh uiz keozibe teocz fa olajt beouen, igia megh az' patiens melegen, megh indul az zekj.
- 227 *Patkaniok ellen.* Szent Nikazeus napjan jo regel eh giomoral ualamj ajto uan az haznal, ird rea ezen zokoth: Ma uagion Szent Nikazius napja, fusatok egerek, patkaniok. De az iras utan senkj ne bancza, se kergese az patkaniokath, eghereketh.
- 228 *Keleuen auagj pattanas ellen.* Az szöpreo funek az leuelet, uiragiath uond le, egielicz o hajba es egj kis puška port keozibe, keozd az keleuenre.
- 229 *Item.* Diznot mikor olecz, megh le az epeiet, szaragion megh, egj kicint az kes hegien melegicz benne az tuznel, czinalt flastrom mogiara, ted az keleuenre. Az epet harmincz eztendeighis tarthatot, czak szarazt jol megh.
- 230 *Fogh fajas ellen.* Az retteknek egj darabjath az fajo fogadalis ragd megh az zadba (...), az mikor jol megh righthoth, az ablakon peokt kj es mingiarast fogajt ualamj fogadast, hogj uagj egj honapik bizonios nap ualami etelt uagi italt nem ezel, uagj mas fogadast. Probatum.
- 231 *Kolica ellen.* Mihant rajtat az kolica kezt hatalmaznj, egj kalanka lem magnak az olajaba igial megh, es megh inditia.
- 232 *Item.* Az termu feniut fastul, giukerestul ast ki, es czinalj furdeot belecole. Az fat giukerestul megh kel hasogatn.
- 233 *Verhas ellen, Barczi Istuan Vram oruosaga.* Vegj ket tizta edent, uagj czupor legjen uagj pohar, uagj talaczkak. Egjkeben czinalj tjtza ereos eczetet, masjkaban keczke tejet, ha keczke tej njnczen, mas fele tejet, (de job lenne az keczke tej) az utan czinalj ket czut uagj nadbul, uagj teomjerdek nadzalbul, az egjket ted az ecztes edenben, az masjkat az tejes edenben, az patiens uegie eczersmjnd mjnd az ket czuth az zajaban, es eczersmjnd zjalja az ket fele jtalt, mentul teobet jhatjk megh benne, eczerjs (az) mazorjs megh, megh nem al rajta. Ketczer uagj haromzor, ha jol fel zjal benne, megh alatja, igen bjzonjos es probalt oruosaghnak mongja lennj.*
- 234 *Az njulak hogj meg ne ragbjak az otouant.* Ezt czelekegjet, az mikor oltaz, az olto agat uond atal az zodon, auagj eozel auagj telben az kerben ha megj, peokj az markodban es vonjogast meg az oltouanjokat.*
- 235 *Ueres magjero uezzeth az kj akar ultetnj.* Zent Lampert napjan, auagj egj keuese eleote, uagj uthana ultese el, es igen zep magjerot fogh hoznja. Sep [t]ember 14 napiara esjk.
- 236 *Gjumeocz fat plantalnj.* Mjndzenth napjan az feoldben tauulddadan gjugoghas fuzfa karokat, joo keouer feodben, es azt oztan karaczon estjn zed kj, es az kj zedet fuzfa ljukajban rakj gjumeolcz hozo jo fele faknak az gjermeghdjt agajban, es feodel be njomuan gjukeret vernek, es meghjs foguuznak.

- 237 Az oltanj ualo fat mjkor megh hasjtoth, es az olto aghakot bele rakot, annak az hasjdekjaban ha vert teoltez, veres gjumeoczeot terem.
- 238 Ualamelj bojt eleo honak oltnak meg, annak az gjumeocze ferges nem lezen.
- 239 Ueres hagjmat jgen joo es nagjak leznek, ha martjusnak holt teoten uetet el.
- 240 Retket Vr nap estjn, uagj Zent Juan nap estjn legh job uetnj, hogj penjgh magban ne menjen, mjnden holnapnak czeoteortek fotjan deljk kel el uetnj.
- 241 Petreszelem magot, hogj maghban ne menjen, Szent Juan nap estjn kel uetnj deljgh.
- 242 Mehet ha azt akarot, hogj hamar rajt erezen, Szent Phjlep, Szent Jacob napjan kend mech juch tejel az mech kasok ljukjajt, az meljen az mehek kj jar nak.